

**TRADHISI BUCENG ROBYONG ING DESA GEGER KECAMATAN SENDANG KABUPATEN
TULUNGAGUNG
TINTINGAN FOLKLOR**

Dening:

NILA YAFIE

Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah (Jawa)
Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Surabaya
nilayafie@gmail.com

Drs. Sukarman, M.Si

Dosen Jurusan S1 Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Surabaya

Abstrak

Tradhisi Buceng Robyong yaiku salah sawijining tradhisi sing ana lan ditindakake saben taun ing desa Geger kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung. Warga masyarakat desa Geger isih njunjung dhuwur banget amarga tradhisi buceng robyong minangka tradhisi tinggalane para leluhur. Tradhisi Buceng Robyong iki dianakake saben setahun pisan ing tanggal 1 Sura sasi Sura. Tradhisi iki kudu dianakake supaya diwenehi keslametan lan asil kaluwih – luwih anggone tetanem.

Underaning panliten sing bakal dijlentrehake, yaiku: (1) Apa wae ubarampe lan makna kang kinandhut ing tradhisi “*Tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger Kecamatan sendang Kabupaten Tulungagung*,” (2) Kepriye makna lan tata rakit “*Tradhisi Buceng robyong ing desa Geger kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung*,” (3) Apa wae fungsi kang ana ing “*Tradhisi Buceng Robyong ing desa Geger kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung*,” (4) Kepriye cara nglestarekake *Tradhisi Buceng Robyong desa Geger kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung*?

Tujuwan panliten iki yaiku kaperang dadi loro, yaiku tujuwan panliten umum lan khusus. Tujuwaning panliten khusus yaiku Panliten iki kanggo menehi gegambaran umum ngenani tradhisi “*buceng robyong*” kanggo inventarisasi lan kanggo golek nilai budaya sarta kanggo ngembangake ilmu folklor sarta kanggo nguri – uri kabudayaan Jawa. Tujuwan khusus yaiku: 1) Kanggo ndeskripsikake kepriye lumakune tradhisi *Buceng Robyong* lan Ubarampe apa wae kang digunakake ing sajrone tradhisi “*Buceng Robyong* ing Dusun Geger, Desa Sendang, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung. 2) Kanggo ndeskripsikake makna kang kinandhut ana ing sajrone tradhisi “*Buceng Robyong*” Dusun Geger, Desa Sendang, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung. 3) Lan kanggo ndeskripsikake fungsi kang kinandhut ana ing tradhisi “*Buceng Robyong*” kanggo masyarakat Dusun Geger, Desa Sendang, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung.

Lelandhesan teori kang digunakake kanggo underaning panliten ing ndhuwur yaiku teori folklor kang digunakake dening Pierce yaiku ngenani ilmu semiotik, semiotik yaiku ilmu ngenani tanda – tanda Ana telu folklor kang nuduhake anane tandha, yaiku tandha iku dhewe, bab kang ditandhai, sawijining tandha anyar kang dumadi ana ing sajroning batin panrima. Saliyane kuwi uga nggunakake teorine Bascom, Miturut Bascom ing Danandjaja (1994: 19), fungsi folklor yaiku (1) minangka *sistem proyeksi*, (2) dadi piranti kanggo ngesahake pranata – pranata lan lembaga kabudayan, (3) dadi piranti panggulawentah marang bocah – bocah, (4) minangka piranti kang meksa lan ngewasi supaya norma – norma bebrayan bisa tansah dilakoni dening bebrayan.

Panliten iki kalebu panliten kang nggunakake metode deskriptif kualitatif, dhata kang dilumpukake diolahake saka asil observasi, wawancara, dhokumentasi lan kuisioner. Tatacara ngolah dhata yaiku kanthi nganalisis dhata yaiku transkripsi dhata nggolongake lan madhakne karo panliten kuwi, menehake dhata saka underaning panliten banjur menehi simpulan saka asil pembahasan.

Saka analisis dhata, mula asile saaka analisis dhata, yaiku: kaping pisan yaiku ngandharake ngenani apa wae ubarampe lan makna kang kinandhut ing sajrone Tradhisi Buceng Robyong yaiku ana sega putih, kacang lanjaran, sayur – sayuran mentah, endog lan buceng ing sajrone buceng iki uga ana ubarampe kang nduweni makna yaiku buceng, ingkung, iwak teri, kuluban, jajan pasar lan roti mangkok. Kaping pindho ngandharake yaiku kepriye makna lan tatarakit tradhisi Buceng Robyong kayata persiapan tradhisi, melekan sadurunge tradhisi Buceng Robyong, wektu tumindhake tradhisi buceng robyong, arak – arakan tumuju candi penampean, adicara larungan, adicara ndonga ing candi penampean, adicara panglipur. Kaping telune yaiku fungsi kang kinandhut ing sajrone tradhisi buceng robyong sistem proyeksi, sistem minangka sarana pendhidhikan, fungsi religius, fungsi hiburan, fungsi minangka piranti kanggo meksa lan Ngawasi supaya aturan bebrayan tetep bisa diugemi. Banjur kang pungkasan yaiku Tanggapan Bebrayan lan Rekadaya Nglestarekake Upacara Tradhisi Buceng Robyong Ing Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung.

PURWAKA

Landhesan Panliten

Kabudayan yaiku wujud saka *ekspresi eksistensi* manungsa, mula kabudayan uga awujud padha kaya sipat dhasare manungsa. Sudikan (2001:4 –6) njlentrehake yen kabudayan nuswantara kaperang dadi telu, yaiku (1) kabudayan lokal, (2) kabudayan dhaerah, lan (3) kabudayan nasional. Katelu kabudayan kuwi ora bisa madeg dhewe amarga katelune isih nduweni gegayutan siji lan sijine lan kudu bisa nyengkuyung supaya ora ilang kepangan jaman. kabudayan lokal ora bisa kuwat tanpa disengkuyung kabudayan dhaerah, kabudayan dhaerah ora bisa madheg tanpa disengkuyung kabudayan nasional, lan suwalike.

Kabudayan nasional Indonesia mujudake rerangken saka budaya dhaerah sing nduweni ciri khas lan mutu. Kabudayan suku bangsa mujudake kabudayan asile saka klompok manungsa sing kaiket dening kesadharan, rasa identitas lan anane upaya nyawijikake budaya sing ana ing dhaerah utawa suku bangsa tartamtu (Koentjaraningrat, 2005:11).

Kabudayaan lokal yaiku mujudake kagiyatan – kagiyatan panguripan saka warga sing wis dadi bageyane masyarakat sing kasusun saka bangsa – bangsa, kagiyatan kasebut nduweni pranata – pranata sosial sing sumbere saka kabudayan – kabudayan suku bangsa asline lan uga bisa mangaribawani tumrap kabudayan nasional (Sudikan, 2005 : 11). Kabudayan lokal yaiku nggambarake maneka warnane budaya sing ana ing wilayah dhaerah tartamtu.

Salah sawijine kabudayan kang narik kawigaten lan arep diteliti ing kene yaiku kabudayan lokal kang ana ing salah sawijine desa ing dhaerah Tulungagung yaiku ing kecamatan Sendang desa Geger, yaiku tradhisi buceng robyong. Tradhisi buceng robyong wis katindakake turun tumurun wiwit biyen nganti saiki. Tradhisi buceng robyong yaiku arupa arak – arakan sing kaleksanan saben setaun pisan yaiku ing sasi Sura, mula tradhisi buceng robyong iki uga kasebut tradhisi suran. Salah sawijine tradhisi sing isih dileksanakake ing Kecamatan Sendang yaiku nganakake arak – arakan buceng robyong kang wigati banget tegese kanggo bentuk rasa sukur marang Gusti Kang Maha Kuwasa lan marang Dewi Gangga sing dipercaya masyarakat sakiwa tengen wis paring kalimpahan banyu kanggo masyarakat Desa Geger, saliyan kuwi kanggo urip bebrayan masyarakat ing dhaerah Sendang supaya tansah diparingi keslametan lan gangsar anggane tetani ing kabupaten Tulungagung.

Tradhisi Buceng Robyong wis kaleksanan nalika jaman prasejarah, yaiku masa Hindu Budha nganti jaman jajahane Walanda. Nanging sawise jaman pamarintah Walanda nganti taun 2007 kanthi bebarengan ora dianakake maneh tradhisi Buceng Robyong iki. Sasi Sura mung dipengeti nganggo takir plontang sing disuguhake ing saben pertelon lan perempatan saben malem Suro, nanging ing taun 2008 nganti saiki karo ketua adat lan pertimbangan ritual adat

Buceng Robyong yaiku salah sawijine pesen leluhur ngenangi panyuwun masyarakat Sendang marang Gusti ingkang maha kuwasa lan kanggo menehi rasa khurmat marang Dewi Gangga yaiku Dewi banyu, kang dipercaya masyarakat Sendang wis menehi banyu kang turah – turah kanggo nyambung urip masyarakat Sendang. Saka andharan ing ndhuwur tuwuh pepinginan paneliti kanggo ngaji lan nganalisis kabudayan “Tradhisi Buceng Robyong” iki kanthi cetha. Amarga tradhisi iki isih dilestarekake nganti saiki marang masyarakat Desa Sendang. (Dipo Suryani, 4 april 2014)

Underane Panliten

Gegayutane karo andharan ing dhuwur bisa didudut Undering panliten sajrone panliten iki, yaiku :

- (1) Apa wae makna ubarampe kang kinandhut ing tradhisi “*buceng robyong*”?
- (2) Kepriye makna lan tata rakit “*buceng robyong*” ?
- (3) Apa wae fungsi kang ana ing “*buceng robyong*” ?
- (4) Kepriye cara nglestarekake *Tradhisi Buceng Robyong* ing Kabupaten Tulungagung?

Ancase Panliten

1. Kanggo ngandharake ngenani makna tradhisi Buceng Robyong kang ditindakake dening masyarakat desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung.
2. Kanggo ndeskripsikake kepriye lumakune tradhisi *Buceng Robyong* lan Ubarampe apa wae kang digunakake ing sajrone tradhisi “*Buceng Robyong*” ing Desa Geger, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung.
3. Kanggo ndeskripsikake makna kang kinandhut ana ing sajrone tradhisi “*Buceng Robyong*” Desa Geger, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung.
4. Lan kanggo ndeskripsikake fungsi kang kinandhut ana ing tradhisi “*Buceng Robyong*” kanggo masyarakat Desa Geger, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung.

Paedahe Panliten

1. Panaliten iki dikarepake supaya bisa menehi sumbangan kanggo ngembangake ilmu budaya tumrap Jawa umume lan ilmu folklor khusus.
2. Panaliten iki dikarepake supaya nguri uri lan ngembangake budaya utamane “*Tradhisi Buceng Robyong*”, ing Dusun Geger, Desa Sendang, Kecamatan Sendang, Kabupaten Tulungagung.
3. Kanggone masyarakat umum, panaliten iki supaya menehi weruh ngenani tradhisi “*Buceng Robyong*” yen tradhisi kasebut perlu dilestarekake supaya ora ilang budaya Jawa kang ana ing dhaerah – dhaerah tartamtu.

Wewatesane Panliten

Perlu anane wewatesan perkara ing panliten iki. Tujuwan wewatesan perkara ing panliten iki supaya panliten iki ora uwal lan trep saka konsep kang wis karonce. Wewatesan perkara yaiku ngrembug babagan Apa wae makna ubarampe kang kinandhut ing tradhisi “*buceng robyong*”, Kepriye makna lan tata rakit “*buceng robyong*”, Apa wae fungsi kang ana ing “*buceng robyong*”, lan Kepriye cara nglestarekake *Tradhisi Buceng Robyong* ing Kabupaten Tulungagung?

TINTINGAN KAPUSTAKAN

Kabudayan

Bangsa Indonesia iku bangsa kang kaperang dadi pirang –pirang suku bangsa. Saka suku bangsa kang beda –beda bangsa Indonesia nduweni kabudayaan lan tradhisi dhewe –dhewe. Saka kabudayaan kang beda –beda kuwi bangsa Indonesia nduweni ciri khas. Antara kabudayaan lan bebrayan iku ora bisa dipisahake, siji lan sijine nduweni gegayutan kang raket banget lan ora dipisahake.

Kluckhon lan Kelly (ing sajroning Pelly, 1994: 23) ngandharake kebudayaan iku yaiku pola kanggo urip kang dibentuk ing sajroning sejarah *eksplisit, implisit*, lan *non rasional* kang manggon ing saben wektu kanggo pedoman kang *potensial* tumrap tumindhake manungsa. Andharan iki mau bisa didhudhut yen kabudayan yaiku sawijining karya cipta manungsa kang arupa tata tumindhake manungsa kanggo kaca benggalaning urip.

Suparlan (1986: 115) ngandharake tegese kabudayan yaiku sawijining *kesatuan* panemu ing sajroning pamikiran manungsa lan ora sawijining gejala kayata tumindhak lan asil tumindhake manungsa. Minangka *kesatuan* panemu kabudayan kaperang saka nilai –nilai, norma –norma, rangkaian konsep –konsep sarta modhel –modhel kawruh ngenani tumindhak kang sejatine diwujudake dening bebrayan kang nyengkuyung kanggo ngadhepi lingkungan sosial. Mula nilai –nilai, norma –norma, konsep lan modhel –modhel kawruh kasebut ing sajrone nggunakake yaiku selektif kang mathuk karo lingkungan kang diadhepi dening bebrayan kang nyengkuyung.

Wong Jawa yaiku wong nduweni basa Ibu basa Jawa. Dadi wong Jawa yaiku pendhudhuk asli bagian Jawa Tengah lan Jawa Wetan pulo kang nganggo basa Jawa. Dhaerah asal wong Jawa yaiku pulo Jawa sawijining pulo kang dawane luwih saka 1.200 km lan ambane 500 km, yen diukur saka pucuk –pucuke kang paling adoh. Pulo Jawa jembare mung 7% saka sakabehe kepulauan Indonesia lan dipanggoni kurang luwih 60% saka sakabehe kepulauan Indonesia yaiku asal kabudayan Jawa (Koentjaraningrat, 2000 :3-5).

Folklor

Ciri sing paling utama folklor miturut Danandjaja (1994: 3-4) yaiku: (1) disebarake lan diwarisake kanthi cara lisan lan tular –tinular marang

wong siji lan sijine; (2) folklor asipat tradhisional amarga gonta –ganti lan disebarake ing antarane kolektif kang mbutuhake wektu suwe; (3) folklor ana versi – versi lan varian – varian kang beda –beda; (4) folklor asipat anonim, yaiku jeneng pangriptane wis ora diweruhi wong maneh; (5) folklor nduweni wujud berpola; (6) folklor nduweni paedah ing panguripane wong akeh lan kolektif; (7) folklor asipat pralogis, yaiku nduweni logika dhewe sing ora pada karo logika liyane; (8) folklor dadi duweke wong –wong sing ana ing dhaerah tartamtu; lan (9) folklor umume asipat polos lan lugu, mula kerep katon kasar utawa kalem uga alus.

Hutomo (1991: 5) ngandharake kanthi etimologis tembung folklor saka basa manca, kang dumadi saka tembung loro yaiku *folk* lan *lore*. Tembung *folk* ateges saperangan manungsa kang nduweni pratandha fisik, sosial lan kabudayan, mula bisa dibedakake saka perangan siji lan sijine. Tembung *lore* nduweni teges tradhisi *folk*, yaiku saperangan kabudayaan kang diwarisake kanthi cara turun –temurun kanthi sarana lesan utawa tulisan. Saka katrangan mau *folklor* nduweni teges saperangan kabudayan kolektif kang sumebar lan diwarisake turun –temurun kanthi cara lesan lan gerak isyarat utawa nganggo pisanti pangeling –eling (Danandjaja, 1994: 1-2).

Didhasarake saka andharan folklor ing dhuwur bisa didudut yen tradhisi *Buceng Robyong* mujudake salah sawijining bageyan saka folklor setengah lesan amarga diwaresake kanthi cara turun –tumurun liwat lesan lan dibarengi karo tumindak. Tradhisi *Buceng Robyong* minangka bageyane kabudayan Jawa sing wis sumebar lan diwarisake kanthi cara turun –tumurun ing anggota – anggota klompok wong Jawa ing versi lesan awujud adat –istiadat.

Tradhisi lan Adat Istiadat

Adhedasar saka kepercayaan marang nenek moyang lan leluhur kang wis tilar ndonya. Tradhisi asale saka tembung “*traditium*” kang nduweni arti sekabehane samubarang kang diwarisake saka jaman biyen (<http://4.bp.blogspot.com/>). Tradhisi yaiku asil cipta lan karya manungsa awujud objek material, kepercayaan, khayalan, kedadean, utawa lembaga kang wis diwarisake saka generasi tumuju generasi sawise. Kayata adat istiadat, kesenian lan samubarang kang digunakake. Samubarang kang diwarisake ora kudu ditampa, diregani, diasimilasi utawa disimpen nganti tilar donya. Kanggone pewaris saben apa kang wis diwarisake marang nenek moyang, ora bisa dideleng kabeh arupa “*tradhisi*”. Tradhisi kang ditrimabaka dadi unsur kang urip ing sajrone kauripan kanggo masyarakat kang nglestarekake. Kuwi bakal ndadekake bagean ing jaman semana kang bisa dipancetake nganti saiki lan nduweni kedudukan sing padha kanthi inovasi –inovasi sing anyar.

Adat, miturut Koentjaraningrat (1987:11-12) dipirang dadi papat, yaiku:

(1) tingkat nilai budaya kang arupa panemu-panemu (*ide*) kang nuwuhake pamikiran ngenani bab kang nduweni aji luhung ing bebrayan agung. Panemu-panemu kasebut biasane gegayutan karo emosi lan jiwane manungsa

kayadene tulung tinulung lan gotong royong.

(2) tingkat sistem norma kang awujud nilai-nilai budaya lan gegayutan karo pamragane pawongan ing bebrayan, nanging bisa owah miturut pangrembakane jaman, kayata unggah ungguh antarane wong tuwa lan putra, guru lan siswa, lan sapanunggalane.

(3) tingkat ukum kang awujud ukum kang dianggo dening masyarakat kaya dene ukum adat palakrama lan ukum waris winaris, lan

(4) tingkat paugeran kang mligi tumrap tumindak kang winates ing bebrayan lan asipat nyata kayata tata krama utawa sopan santun.

Poerwadarminta (1976: 1088) ngandharake yen tradhisi yaiku sekabehane samubarang kayata adat kebiasaan, kapercayaan, lan sekabehane kang diwarisake saka nenek moyang. Dadi kabudayaan kuwi yaiku kebiasaan sing wis ditindakake dening masyarakat tartamtu sing percaya yen kabudayaan tinggalane para leluhur ora dileksanakake bakal ana kedadean ala. Ing jaman sing wis maju isih ana masyarakat sing percaya yen kabudayaan tinggalane para leluhur iki wajib dileksanakake, saka andharan kasebut para wong tuwa ngajak anak putune kanggo nglestarekake kabudayaan sing wis dileksanakake wiwit jaman biyen.

Tradhisi *Buceng Robyong* uga kalebu adat istiadat. Miturut Poerwadarminta (1976: 15) adat yaiku lelakon kang lazim diturut utawa dilakoni wiwit jaman semana. Adat uga bisa diartekake kebiasaan, cara (lelakon lan sekabehane) kang wis dadi kebiasaan ing masyarakat.

Religi Masyarakat

Masyarakat ing Desa Geger agamane Islam, katolik lan Hindu, lan isih percaya marang unsur – unsur kang nduweni sipat animistis, kayata : roh – roh alus, kekuatan gaib, panggonan – panggonan kang wingit, lan para leluhur. Mula saka kuwi, masyarakat ing Desa Geger ngenekake tradhisi kasebut nggunakake sesaji utawa selamatn supaya tansah diwenahi keslametan. Banjur dienekake tradhisi *Buceng Robyong* sing mesthi dilakoni saben taun.

Religi nduweni teges agama kang tuwuh adhedasar wahyu saka Gusti Kang maha Kuwasa. Miturut Gertz (1981: 8) religi diperang dadi telung jinis kang dianut wong Jawa, yaiku (1) Abangan, kang makili aspek animistis; (2) Santri, kang makili aspek Islam; lan (3) Priyayi, kang luwih mentingake aspek –aspek Hindhu.

Sistem upacara religi kaperang dadi patang klompok, yaiku: (1) panggonan kanggo tata upacara, (2) wayah upacara yaiku nalika sasi kang wis ditemtokake saben taun, (3) pranti sing digawe upacara kaya dene piranti sajrone upacara religi, (4) warga sing mengeti upacara lan mimpin upacara yaiku wong sing dianggep sesepuh desa lan sing mangerteni tatalakune upacara (Koentjaraningrat, 1990:25).

Konsep Simbol lan Makna

Kabudayaan ing sajrone upacara ana gegayutane karo simbol. Tembung “simbol” asale saka basa Yunani *symbolos*, kang tegese yaiku tandha utawa ciri kanggo tetenger marang wong. Dadi sing dimaksud karo simbol

yaiku samubarang utawa kaanan minangka piranti objek (Budiono,2001:10).

Upacara – upacara adat akeh nggunakake perangkat kang arupa simbol utawa lambang, kang miturut para ahli nduweni makna kang nyatakake sikap lan fungsi kang dadi sumber informasi, uga arupa pertunjukan kang manungsa bisa mbuktekake yen dheweke manungsa kang bebudi luhur. Lambang ora mung ngandhut makna tapi uga bisa ngrangsang manungsa supaya bisa padha marang makna lambang kuwi mau (Suwarjono, 1994:7).

Adhedasar andharan ing ndhuwur, kanggo ngandharake makna simbolis ing Upacara Buceng Robyong ing dhusun Geger Desa Sendang Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung paneliti uga nggunakake teori semiotik, yaiku salah sawijine ilmu utawa teori ngenani lambang utawa makna kang diandharake Perce kaya kang dikutip Luxemburg (1989:45-46). Ana telung faktor nemtokake anane tandha yaiku, tandha kuwi mau dhewe, apa kang ditandhani, lan salah sijine tandha anyar kang kedadeyan ing batin sapa wae kang nrima. Tandha kuwi mau arupa salah siji gejala kang bisa deserep antarane tandha kang utama lan apa kang ditandhani. Dadi makna kang ana ing Upacara iki digawe masyarakat kang wis ndukung.

Fungsi

Hutomo (1991: 69-74) ngandharake fungsi folklor diperang dadi pitu, yaiku (1) minangka sistem *proyeksi*, (2) piranti kanggo ngesahake kabudayan, (3) piranti kanggo meksa ngetrapake norma –norma sosial, lan kanggo piranti ngendhaleni norma sosial, (4) piranti kanggo pendhidhikan, (5) kanggo menahi dalan kang bener tumrap bebrayan supaya bisa luwih unggul tinimbang wong liya, (6) kanggo menahi dalan kang diwenehake kanggo bebrayan supaya bisa ngelingake wong kang durung bener, lan (7) kanggo piranti mrotes merga tumindak ora adil ing sajroning bebrayan.

Miturut Dundes kang dikutip dening Sudikan (2001 : 100) ngandharake fungsi folklor ana lima, yaiku: (1) kanggo ngraketake rasa marang sapada – padane ing bebrayan, (2) minangka piranti kanggo mbenerake bebrayan, (3) menahi cara kang dianggep bener dening bebrayan supaya bisa nyacat wong liya, (4) minangka piranti kanggo mrotes ing bebrayan, (5) minangka piranti kanggo nyenengake saka donya kang kebak kangelan, saengga bisa ngrubah dadi pakaryan kang nyenengake.

Saka andharan ing ndhuwur uga ana fungsi liya kang bisa digawe ing panliten iki, yaiku panemon liya ngenani fungsi budaya sosial kayata, fungsi ekonomi, fungsi hiburan, fungsi palestaren budaya lan fungsi religius.

Lelandhesane Teori

Kang sepisanan yaiku nggunakake teori folklor, yaiku nggunakake teorine Danandjaja (1984:1-2) kang ngandharake folklor nduweni teges saperangan kabudayaan kolektif kang sumebar lan diwaresake turun –temurun kanthi cara lesan lan

gerak isyarat utawa nganggo piranti pangileng – eling.

Babagan kang kapindho yaiku ngenani makna kang kinandhut ana ing sajrone *Tradhisi Buceng Robyong* nggunakake teori semiotik panemune Pierce. Semiotik yaiku ilmu ngenani tandha – tandha. Ana telu folklor kang nuduhake anane tandha, yaiku tandha iku dhewe, bab kang ditandhai, sawijining tandha anyar kang dumadi ana ing sajroning batin panrima.

Kang katelu yaiku ngenani fungsi nggunakake teori Bascom. Miturut Bascom ing Danandjaja (1994:19), (1) minangka *sistem proyeksi*, (2) dadi piranti kanggo ngesahake pranata –pranata lan lembaga kabudayan, (3) dadi piranti panggulawentah marang bocah – bocah, (4) minangka piranti kang meksa lan ngewasi supaya norma –norma bebrayan bisa tansah dilakoni dening bebrayan. Ing paleksanan panliten iki tuwuh fungsi –fungsi liyane, yaiku hiburan, solidaritas sosial, fungsi ekonomi, fungsi religius, lan minangka sarana pelestarian kebudayaan. Saliyane fungsi –fungsi kasebut fungsi kang kinandhut ing sajrone panliten iki yaiku masyarakat bisa nguri –uri lan nglestarekake tradhisi tinggalane nenek moyang.

Kabudayan minangka asil cipta, rasa lan karsane manungsa. Kabudayaan tinggalane para leluhur sing turun tumurun kanthi cara lesan nduweni nilai –nilai kang becik kanggo nindakake urip bebrayan. Mula saka kuwi masyarakat sing wis akeh keterak jaman kudu bisa tansah nguri –uri tradhisi lan kabudayaan kang wis dijaga dening para leluhur. Kabudayan mesthi bakal owah slaras ngrembakane pamikirane manungsa lan ngrembakane jaman. Folklor kang uga perangan kabudayan sing isih nduweni fungsi kang migunani kanggo masyarakat tumrap urip bebrayan kang sejatine perlu dilestarike.

METODE PANLITEN

Ing metode panliten iki, panliti nggunakake metode deskriptip kualitatif kang jarwane ngandharake ancangan panliten, objek lan papan panliten, sumber data lan data panliten, tatacara nglupukake data, tatarane ngolah data, prosedur panliten.

3.1 Objek lan Papan Panliten.

Objek panliten ing kene yaiku upacara Tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung. Tradhisi iki dianakake saben setaun pisan karo masyarakat Desa Geger. Papan panggonan panliten *Tradhisi Buceng Robyong* yaiku ing Desa Geger Kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung.

Sumber Dhata lan Dhata

Sumber data lan data yaiku bageyan saka panliten, amarga kanthi anane sumber data lan data panliten bisa dibuktekake kanthi konkret. Sumber data kang utama ing panliten iki, yaiku kagiyatan tradhisi *Buceng Robyong*. ing tradhisi *Buceng Robyong* sumber datane ana loro, yaiku sumber data pokok lan sumber data tambahan. Sumber data kang pokok yaiku saka

informan lan data tambahan yaiku saka makna ubarampe sing dipoto lan dhokumentasi liyane.

Tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung salah sawijining tradhisi upacara leluhur sing nganti saiki isih ditindakake. Kanggo meruhi tradhisi diperlokake katrangan sing jelas sing isih ana gegayutane karo tradhisi. Katrangan kang dibutuhake ing antarane, yaiku mula bukane dianakake upacara, tatacara upacara, ubarampene, fungsi lan makna, tanggapane masyarakat ing dhusun Geger lan kepriye cara nglestarekake *Tradhisi Buceng Robyong* ing Dhusun Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung.

Tatacara Ngumpulake Data

Tatacara ngumpulake data yaiku bageyan saka panliten. Teknik kang digunakake panliten iki, yaiku:

1. Teknik Observasi
2. Teknik Wawancara
3. Teknik Dhokumentasi
4. Angket

Instrumen Panliten

Instrumen panliten yaiku perangan kang digunakake kanggo nindakake panliten. Lembar observasi yaiku asil saka ngamati lan nyatet kanthi sistematis saka gejala – gejala kang diteliti. Daftar pitakonan, yaiku pitakonan kang ditujukake kanggo para informan. Piranti tulis, kayata buku cathetan lan pulpen. Kamera *handphone*, yaiku kanggo ndhokumentsekake data kang wujud rantaman prosesi lan ubarampe upacara tradhisi *Buceng Robyong*. Lembar angket piranti kanggo ngumpulake data arupa daftar pitakonan kanggo para *responden*.

Tata Cara Ngumpulake Dhata

Ing panliten kualitatif, analisis data diwiwiti saka milah data nganti panulise asil panliten. Sudikan (2001: 80) ngandharake teknik ngolah data ana telu sing kudu ditindakake yaiku: 1) *open coding*, ing cara iki panliti golek data saakeh – akehe ngenani upacara tradhisi *Buceng Robyong*; 2) *acial coding*, ing kene panliti nglumpukake data miturut *kategori*; lan 3) *selective coding*, ing kene panliti nganakake papriksan *kategori* inti kang nduweni gegayutan karo kategori liyane nganti mujudake dudutan.

Analisis data ing panliten iki kanthi ditempuh langkah – langkah kaya mangkene:

- 1) Ngumpulake data lan informasi kanthi cara observasi, wawancara lan dhokumentasi.
- 2) Transliterasi data wawancara ning wujud tulisan
- 3) Verifikasi data utawa ,ilh lan milah data adhedhasar kepentingan
- 4) Klasifikasi lan kodifikasi, ngelompokake data lan menehi kode – kode dening data – data muturut kagunakane
- 5) Nafsirake data, data – data kang wis dikumpulake dianalisi kanggo digoleki isi lan pesen kang kinandhut ing tradhisi *Buceng Robyong*.

- 6) Robyong kang pungkasan yaiku penyajian data kang awujud deskripsi ngenani tradhisi *Buceng Robyong*.

ANDHARAN ASIL PANLITEN

Kahanan Alam Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung

Desa Geger salah sawijining desa kang ana ing Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung, kurang luwih 8 km saka kecamatan Sendang. Wates wilayah sisih lor kabupaten Ponorogo sisih etan kecamatan Mojo kabupaten Kediri sisih kidul kecamatan Karangrejo banjur sisih kulon kecamatan Pagerwojo. Jembare wilayah Desa Geger 1.021,5 Ha. Ana 5 dhusun ing desa Geger yaiku dhusun Tumpakpring, dhusun Sukorejo, dhusun Tambibendo, dhusun Ngrejeng, lan pungkasan dhusun Turi. Dhuwure saka banyu segara yaiku 700 – 1200 Dpl. Adohe saka desa menyang kabupaten yaiku 30 km. Desa Geger ana ing lereng sikile Gunung Wilis. Kahanan lahan sing subur banget kanggo nyengkuyung produktifitas asil pertanian. Desa Geger uga kalebu bakale kawasan agropolitan lan argowisata.

Cacahe pendhudhuk Desa Geger adhedasar Data Monografi taun 2014. Cacahe pendhudhuk sing ana ing Desa Geger kaya bagan ing ngisor iki :

Tabel 1 Cacahe Pendhudhuk Desa Geger

Pendhudhuk	Jumlah	Katrangan
Lanang	2.424	Jiwa
Wadon	2.448	Jiwa
Jumlah	4.872	Jiwa
KK	1.467	KK

Warga masyarakat kang isih njunjung dhuwur tradhisi lan adat –istiadat, isih nyengkuyung anggone nindakake tradhisi Buceng Robyong. tradhisi Buceng Robyong saben taun dileksanakake ing saben sasi sura. Babagan iki uga ana gegayutan karo kapercayaan lan kapitayan warga masyarakat, yaiku menawa ora nindakake masyarakat percaya yen anggone tetanem ora bakal gangsar, kayata kurang banyu hama wereng, mula upacara tradhisi iki kudu ditindakake saben taun.

Tingkat pendhidhikan uga bisa kanggo ukuran kahanan warga kang isih ngugemi adat lan tradhisi. Warga rata –rata pendhidhikane endhek yaiku lulusan SD, SMP, lan SMA. Masyarakat sing pendhidhikane endhek umume isih percaya marang tradhisi lan adat istiadat. Warga ing desa Geger kalebu masyarakat sing pendhidhikane endhek. Masyarakat isih percaya karo kekuwatan ing sanjabane manungsa. Ing Desa Geger tradhisi lan adat istiadat warisan para leluhur isih diugemi lan dilakoni nganti saiki.

Buceng Robyong

Buceng yaiku bageyan sing penting nalika ana adicara slametan utawa perayaan tradhisional. Perayaan utawa slametan tradhisional yaiku wujud rasa syukur lan wujud matur nuwune masyarakat tumrap Gusti Kang Maha Kuwasa. Rasa maturnuwun iku amarga masyarakat wis diwenahi kalimpahan panen lan berkah liyane. Saliyane nduweni fungsi kanggo rasa

syukur lan perayaan, nganti saiki buceng asring nduweni fungsi kanggo roti ambal warsa ing sajroné perayaane.

Buceng yaiku salah sawijine saka warna –warna jinise buceng kang berkembang ing negara Indonesia khususé tradhisional Jawa. Buceng Robyong sabenere padha kaya buceng liyane. Nanging saben dhaerah nduweni pambada iku wajar amarga saben dhaerah siji lan sijine. Buceng Robyong yaiku salah sawijine simbol keslametan, kesuburan, lan kesejahteraan. Buceng sing awujud gunung nggambarake kemakmuran sejati. Buceng Robyong ambengane wujud sayur –sayuran sing isih seger, tujuwane yaiku nyuwun keslametan marang Gusti Kang Maha Kuwasa. Supaya pinaringan rinobyong keslametane lan rinobyonga rejekine, berkahe Gusti Kang Maha Kuwasa.

Mulabukane Tradhisi Buceng Robyong Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung.

Tradhisi buceng robyong iki ora dimangerteni pesthine kapan mulabukane, nanging miurut mbah Dipo Suryani tradhisi iki wis dianakake sadurunge jaman Walanda kaya kang dingendikake ing ngisor iki :

“tradhisi Buceng Robyong iki mono sejathine wis ana wiwit jaman biyen mesthine wis ana wiwit sadurunge walanda njajah indonesia, wong tradhisi iki wis dileksanakake sadurunge mbahku mbiyen, jaman biyen mono tradhisi iki jenenge salastika tujuwane yaiku kanggo njaluk banyu, amarga kan dipercaya yen Dewi Gangga kuwi wis maringake banyu sing turah –turah kanggo masyarakat kene, yen tradhisi iki ora ditindakake masyarakat kene percaya yen ing desa kene bakal kurang banyu.

Saka andharan ing ndhuwur bisa didhudhut yen tradhisi buceng robyong iki ora dimangerteni kapan diwiwiti. Nanging miturut sesepuh ing desa Geger tradhisi iki wis ana nalika wiwit jaman sadurunge jajahan Walanda. Tradhisi iki wajib dileksanakake saben taun, amarga masyarakat percaya yen tradhisi buceng rbyong ora ditindakake banyu sing dienggo tetanem ing desa Geger bisa kurang. Lan masyarakat ora bisa nindakake tetanem. Amarga desa Geger sing wujud gunung lan akeh wit –witan kanggo nopang banyu. Yen ora ana banyu desa Geger iso kena bebaya. Mula saka iku, kanggo pakurmatan tradhisi iki ditindakake saben taun. Masyarakat uga tulung tinulung saben taun kanggo nindakake tradhisi tinggalane para leluhur.

Apa wae makna ubarampe kang kinandhut ing Tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung

Tradhisi *Buceng Robyong* ing desa Geger Kecamatan Sendang iki uga ana ubarampen sing digunakake. Ubarampe utawa sajen iki babagan sing wajib lan kudu dianakake saben arep nganakake

tradhisi Buceng Robyong. sesaji iki disiyapake kanggo sarana gegambaran wujud Desa Geger lan kepriye kahanane Desa Geger iki. Banjur ubarampe iki uga kanggo ngormati Dewi Gangga yaiku Dewi banyu kang wis dipercaya maringi kalimpahan banyu kanggo masyarakat Desa Geger sing sebagian besar pakaryane yaiku tani lan papan panggonan Desa Geger kang awujud pegunungan supaya tansah diparingi keslametan lan rejeki kang turah – turah. Ubarampe kang ana lan kudu ana ing upacara tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger, yaiku :

Sega Putih

Sega putih awujud gunung utawa *kerucut* sing nggambarake tangan rapet nyembah marang Gusti kang akarya jagad. Sega putih uga nglambangake gegambaran pangan manungsa ing ndonya, dadi getih lan daging sing kudu dipilih saka sumber sing resik lan halal.

Kacang Lanjaran

Kacang lanjaran uga nduweni makna yaiku ngkestarekake tradhisi kang wis ana ora diilangake amarga wis keterak zaman. Manungsa urip ing donya kudu magerteni aturan – aturan lan tansah eling marang Gusti Kang Maha Kuwasa.

Sayuran Mentah

Sayur kuwi nglambangake wit – witan sing ana ing Kecamatan Sendang sing awujud daerah pegunungan. Tanpa anane wit – witan, banyu udan ora bisa kasimpen lan desa Geger bakal banjir lan garing yen ora ana wit – witan sing nopang banyu nalika udan.

Endog

Endog digodhog lan disuguhne wutuh, supaya yen arep mangan kudu diwonceki dhisik. Babagan kuwi sesambungan karo piwulang jawa ngenani tata, titi, titis lan tatas, sing nduweni arti etos kerja sing apik yaiku kerja sing dirembug dhisik, teliti, bener itung – itungane lan pungkasan rampung kanthi apik.

Makna lan tatarakite tradhisi Buceng Robyong

Ing tradhisi Buceng Robyong ing saben adicara nduweni makna. Saben adicara kang ditindakake sajrone tradhisi buceng robyong wajib lan kudu ana.

Tradhisi Buceng Robyong ing Penampean ora ana sing mangerteni kapan diwiwitine. Ananging miturut para sesepuh warga desa Geger, tradhisi buceng robyong wis ana nalika jaman penjajahan Walanda. Peserta ing adicara tradhisi buceng robyong iki dileksanakake karo masyarakat desa Ndonon, Talang, Gedangan, Nglutung, Nyawangan, Geger, lan desa – desa sing bisa dilewati kali sing nyumber saka banyu Lawean sing pusate ana ing Gunung Wilis.

Persiapan Tradhisi Buceng Robyong

Tatalakune *persiapan* acara diwiwiti kanthi kegiatan rembugan ngenani kepriye tatalakune adicara tradhisi buceng robyong. *Persiapan* apa wae kang dibutuhake. *Persiapan* sadurunge adicara ditindakake penting banget anane, supaya adicara katindakake kanthi trep tanpa ana kurange. Tanpa anane *persiapan* sing mateng tradhisi ora bakal kaleksanan kanthi sampurna.

Sing sepisanan yaiku adicara melekan, adicara melekan bengi wajib ditindakake. Makna adicara melekan iki yaiku supaya masyarakat Kecamatan Sendang bisa rembugan lan bisa guyub rukun marang masyarakat saka desa liya. uga kanggo rembugan ngenani adicara tradhisi buceng robyong kang bakal kaleksanan isuke.

Sing kapindho yaiku nalika nindakake adicara, tradhisi Buceng Robyong ditindakake saben setaun pisan. Tradhisi buceng robyong sing uga kasebut tradhisi suran kang wajib katindakake saben setaun pisan. Masyarakat uga nindakake tradhisi kang lumaku saben sasi sura iki kanthi *antusiasme* sing ndhuwur. Masyarakat kanthi gotong royong nyiapake apa wae kang diperlokake kanggo acara tradhisi Buceng robyong. Tradhisi buceng robyong yaiku tradhisi tinggalane nenek moyang ngenani pesen para leluhur supaya masyarakat desa Geger tansah nyuwun keslametan marang Gusti Kang Maha Kuwasa. Mula tradhisi buceng robyong iki ditindakake wajib saben setaun pisan ing sasi sura.

Kaping telu yaiku Adicara arak – arakan Buceng Robyong iki dianakake nalika isuk wetara jam 8. Nalika mlaku tumuju candi penampean kuwi ana urutan – urutane. Yaiku 1) Subamanggala kuwi bageyan mbukak dalan 2) Sri Sedana 3) Jaka Sedana 4) memangku adat kuwi bageyan ngopeni 5) Nawa Sanga utawa tukang nggawa gaman (gaman sing digawa ana sanga) 6) tukang Nggawa tombak 7) masyarakat Kecamatan Sendang nganggo busana mataraman. Banjur ing samburine urutan – urutan kasebut ana kesenian reog Ponorogo lan jaranan sing uga dadi kesenian saka kabupaten Tulungagung.

Kaping papat Adicara ndonga ing Candi Penampehan iki dilakoni dening masyarakat Kecamatan Sendang yaiku saka desa Gedangan, Dono, Nglurup, Geger lan liya – liyane. Adicara donga iki dileksanakake sawise adicara larungan kewan urip. Adicara iki yaiku kanggo ngaturake rasa syukur marang Gusti Kang Maha Kuwasa lan marang Dewa – Dewi kang isih dipercaya masyarakat Kecamatan Sendang wis maringake kasejahteraan lan keslametan kanggo urip bebrayan.

Kang pungkasan Sawise ditindhakake adicara tradhisi Buceng Robyong, acara sabanjure yaiku acara seni pagelaran jaranan lan reog Ponorogo iki. Tujuwan saka acara iki, yaiku kanggo sarana panglipur masyarakat Desa Geger. Adicara iki disengkuyung dening masyarakat desa setempat, babagan iki kabukti nalika dianakake adicara iki masyarakat padha seneng

nalika deleng. Masyarakat nom, tuwo, cilik lan gedhe tumplek bleg dadi siji padha deleng lan seneng marang adicara iki.

Makna kang kinandhut ing sajrone Tradhisi Buceng Robyong

Tradhisi Buceng Robyong saliyané nduweni tujuwan kanggo wujud rasanyukur marang Gusti Kang Maha Kuwasa, uga ana makna liya ing sajrone. Miturut Ketua Sdat desa Geger Mbah Dipo Suryani, saliyané kanggo wujud rasa syukure anggoné tetanem lancar. Tradhisi Buceng Robyong dianakake saka dhawuh ghaib kanggo nglestarekake tradhisi lan kabudayan Jawa, saliyané kuwi kanggonlestarekake bumi sing digandhengake karo larungan kewan urip. Tradhisi Buceng Robyong jaman biyen diarani Salastika (utawa njaluk banyu) Buceng Robyong mono sejatine nduweni makna rasa syukur kaggo banyu kang turah – turah.

Buceng Robyong saliyané wujud kanggo njaluk banyu uga gegambaran *penyatuan* roh lan dewa banjur digambarake simbol gunung kang kasebut gunungan. Istilah kasebut wis dikenal masyarakat Jawa. Para leluhur kang paling cedhak yaiku bapak lan ibu, sak tingkat ing ndhuwure yaiku mbah kakung lan mbah putri. Bapak, ibu, mbah kakung lan mbah putri sarta para leluhur yaiku pawongan kang pantes dimuliakake tumrap dianakake adicara Buceng Robyong. Cara nindakake kinurmatan iki dibutuhake sarana simbolis, salah sawijine sing dibutuhake yaiku sarana simbolis, salah sawijine yaiku diwujudake “gunung” sing umume bisa dimangerteni ing sajrone wujud ritual lan diwujudake buceng. Buceng umume dikenal ing sajrone tradhisi adat ritual sing biasa ditindakake rakyat, nanging buceng iki uga bisa dienggo kajati ngormati para leluhur mula kasebut gunungan.

Saka andharan ing ndhuwur bisa didhudhut yen tradhisi Buceng Robyong yaiku saliyané kanggo wujud rasa syukur marang Gusti Kang Maha Kuwasa uga nggambarake kaluwarga. tanpa anane mbah kakung lan mbah putri ora bisa ana bapak lan ibu, banjur yen ora ana bapak lan ibu ora bakal ana anak sing dadi penerus kang bisa nguri – uri tradhisi sing wis ditinggalake para leluhur kanggo warisan kabudayaan. Ing sajrone arak – arakan tumuju Candi Panampeyan ana sing nggawa gendera ireng lan putih iku nggambarake mbah kakung lan mbah putri, tanpa anane mbah kakung lan mbah putri ora bisa kawujud anane bapak lan ibu kang diwujudake saka simbol gendera abang lan putih. Tanpa anane bapak lan ibuk tanpa pitulungan saka Gusti Kang Maha Kuwasa ora ana anak.

Fungsi Upacara Tradhisi Buceng Robyong

Upacara tradhisi Buceng Robyong yaiku salah sawijining tuladha folklor setengah lisan. Tradhisi iki minangka kabudayan para leluhur sing diwarisake kanthi cara turun – tumurun. Tradhisi Buceng Robyong salah sawijining upacara adat ritual sing sipate sakral. Tradhisi iki isih

dilaksanakake ing Desa Geger saben taun ing sasi Sura. Saka segi anane simbol sajroning ubarampe kaya sing wis diandharake sadurunge, mula bisa menèhi gambaran yen upacara tradhisi iki nduweni fungsi – fungsi tumrap saka masyarakat panyengkuyunge.

Tradhisi *Buceng Robyong* fungsine diandharake nggunakake teorine Bascom. (ing sajrone Danandjaja, 1984: 19): (1) minangka sistem proyeksi, yaiku minangka sarana kaca benggalaning angen – angen *koleksi*; (3) sarana pendhidhikan; lan (4) minangka piranti kanggo meksa lan ngawasi supaya aturan bebrayan tetep bisa diugemi. Gegayutan karo fungsi kasebut menawa ana fungsi liyané dianggep minangka temonan panliti.

Tanggapan Bebrayan lan Rekadaya Nglestarekake Upacara Tradhisi Buceng Robyong Ing Desa Geger Kecamatan Sendang Kabupaten Tulungagung

Tanggapan masyarakat tumrap tradhisi iki werna – werna, ana masyarakat sing setuju uga ana masyarakat sing ora ngerti apa tujuwan tradhisi kasebut. Saka asile wawancara marang masyarakat desa Geger ngenani tradhisi Buceng Robyong iki akeh sing setuju lan nyengkuyung tradhisi iki amarga saliyané kanggo nguri – nguri kabudayan Jawa sing isih dijunjung tinggi dening masyarakat Desa Geger, tradhisi iki uga bisa kanggo panglipur lan mujudake rasa syukure masyarakat marang Gusti Kang Maha Kuwasa. Panemune masyarakat ngenani tradhisi Buceng Robyong kang setuju, kaya sing diandharake dening Bu Winartin ing ngisor iki :

“aku setuju banget tradhisi Buceng Robyong iki dianakake saben taun sepisan, saliyané supaya masyarakat bisa nuwuhake rasa sukur marang gusti Allah, bisa tuwuh toleransi antar beda – beda agama nalika nindakake tradhisi iki, amarga kabeh agama tumplek blek dadi siji ning kene kanggo ndonga lan nindakake adicara tradhisi Buceng Robyong iki”. (Winartin, 6 April 2014)

Saka panemune Bu Winartin bisa didudut yen upacara tradhisi Buceng Robyong iki saben taun dianakake. Acara iki disetujoni dening Bu Winartin amarga bisa nuwuhake toleransi antar umat beragama ing Desa Geger.

Upaya kanggo nglestarekake tradhisi Buceng Robyong ing Desa Geger, yaiku :

1) Cara sing dianggep paling penak lan praktis yaiku menèhi pitutur lan menèhi kawruh ngenani pentinge tradhisi Buceng Robyong marang kawula mudha. Para sesepuh terus ngupayakake menèhi kawruh makna saka timindake rerangken tradhisi Buceng Robyong supaya

kawula mudha mbesuke bisa nindakake lan bisa nuladhakake marang kawula mudha liyane.

- 2) Kaping pindho yaiku kanthi cara ngundang para kawula mudha sajroning nindakake upacara tradhisi Buceng Robyong. kawula mudha ing satengahe kulawarga diajak nekani upacara tradhisi Buceng Robyong karepe supaya para mudha mangerteni apa sejatine upacara tradhisi Buceng Robyong kasebut sarta mangerteni isi ubarampe kang dibutuhake. Kanthi cara kasebut para kawula mudha bisa nyinanoni kepriye carane anggone bekti marang Gusti Kang Maha Kuwasa lan bisa ngormati marang pinisepuh.
- 3) Kaping telu yaiku digunakake cara kanthi dikukuhi nalika mengeti upacara tradhisi Buceng Robyong saben sasi Suro. Sasi Suro dimaknani tumrape wong Jawa yaiku taun anyar lan kanggo *introspeksi* jiwa lan raga.
- 4) Cara kaping papat kang bisa digunakake yaiku para pinisepuh saka kepercayaan kejawen nindakake dedongan kanthi lumantar ubarampe. Sakabehing ubarampe nduweni makna kang beda – beda. Ubarampe kasebut minangka wujud donga utawa kekarepan kang tansah disuwung marang Gusti Kang Maha Kuwasa.

Panemu kaya ing ndhuwur bisa kanggo ancang – ancang tumrap bebrayan Jawa kang isih ngugemi lan kepingin nguri – uri tradhisi. Sakabehe tradhisi umume sipate becik, mula tradhisi iki dilaksanakake saben taun supaya ora ninggalake adat tinggalane para leluhur. Saliyane bisa kanggo ancang – ancang tumrap bebrayan Jawa, tradhisi uga bisa kanggo sarana pasinaon. Ing sajrone tradhisi Jawa kinandhut ngelmu –ngelmu kang nduweni manfaat sing gedhe banget. Manfaat kang kinandhut ing sajrone upacara tradhisi bisa dadi papan pasinaon tumrap urip bebrayan.

PANUTUP

Dudutan

Tradhisi Buceng Robyong iki salah sawijine tradhisi Jawa sing isih diuri – uri masyarakat lan isih diugemi tumrap bebrayan. Tradhisi Buceng Robyong iki dilaksanakake saben taun khusus ing saben sasi sura. Tradhisi iki minangka tradhisi sing diturunake kanthi turun temurun. Tradhisi Buceng Robyong iki dipengeti kanggo wujud rasa syukur para masyarakat marang Gusti Kang Maha Kuwasa lan ngormati Dewi Gangga kang wis paring kalimpahan banyu kanggo masyarakat desa Geger. Saka kalimpahan banyu masyarakat bisa nindakake tetanem kanthi gangsar lan slamet anggone nindakake pakaryan.

Tata urutan upacara tradhisi *Tradhisi Buceng Robyong Ing Desa Geger Kecamatan Sendang kabupaten Tulungagung* kasusun kaya (1) persiapan tradhisi buceng robyong, ing persiapan iki masyarakat nyiapake ubarampe lan apa –apa wae kang dibutuhake nalika adicara tradhisi buceng robyong ditindakake, (2) melekane sadurunge adicara tradhisi buceng robyong, iki

nduweni tujuan yaiku kanggo persiapan uga nanging ngmongake kepriye tatalakune adicara supaya katata kanthi apik, (3) wektu tumindhake tradhisi buceng robyong, iki yaiku nalika tradhisi buceng robyong kaleksanan(4) arak –arakan tumuju Candi Penampean, yaiku iki adicara ngarak Buceng Robyong lan ing samburine ana urutan –urutan kayata pusaka lan masyarakat sing nganggo klambi mataraman(5) adicara Larungan, adicara larungan iki dileksanakake ing kali sing ana ing pinggire Candi penampean tujuwane yaiku kanggo ngormati para Dewa –Dewi kang dipercaya wis paring kanugrahan marang masyarakat desa Geger,(6) Adicara ndonga ing Candi Penampean, adicara ndonga ing Candi iki yaiku ndonga ana ing teras –teras candi adicara ndonga iki nurut agama kang dianut dening masyarakat desa Geger(7) adicara panglipur, adicara iki yaiku adicara pungkasan, tujuwane kanggo hiburan masyarakat disugahi kesenian –kesenian kang bisa nglipur para masyarakat sarta peserta kang melu adicara iki.

Wujud ubarampe sing ana ing sajrone buceng robyong , yaiku: (1) Segi Putih, (2) kacang lanjaran, (3) sayuran mentah, (4) endog, (5) Buceng, (6) panggang pitik, (7) iwak teri, (8) kuluban, (9) jajan pasar, (10) roti mangkok.

Fungsi kang kinandhut ing upacara tradhisi buceng robyong, yaiku: (1) fungsi minangka sistem proyeksi, (2) fungsi minangka sarana pendhidhikan, (3) fungsi minangka piranti kanggo meksa lan ngawasi supaya aturan bebrayan tetep bisa diugemi, (4) fungsi religius, (5) fungsi panglipur, (6) fungsi ekonomi, lan (7) fungsi nggluri budaya Jawa.

5.1 Pamrayoga

Adhedasar panliten ngenani tradhisi Buceng Robyong, panliti ngaturake pamrayoga, (1) kanggo ngelingake masyarakat Indonesia, masyarakat Jawa khusus ing tradhisi Buceng Robyong iki minangka warisane para leluhur sing perlu diugemi lan nduweni nilai kang adiluhur saliyané kuwi nduweni nilai kang ndhuwur, nduweni makna religius saka masyarakat panyengkuyunge, mula para generasi mudha –mudhi kudu bisa njaga lan nglestarekake kebudayaan tinggalane para leluhur supaya ora ilang kepangan jaman, (2) kanggo inventarisasi lan dhokumentasi kabudayaan dhaerah ing wilayah Tulungagung supaya bisa tetep dilestarekake dening masyarakat desa Geger.

KAPUSTAKAN

- Arikunto, Suharsini. 1992. *Prosedur Penelitian*. Jakarta: PT Rineka Cipta
- Danandjaja. James. 1994. *Folklor Indonesia: Ilmu Gosip, Dongeng, dan lain – lain*. Jakarta: Pusat Utama Grafiti
- Dundes, Alan, 1965. *The study of Folklor*. Engelwood Cliffs: N.J. Prentice Hall. Inc.
- Endraswara, Suwardi. 2006. *Metode, Teori, Teknik Penelitian Kebudayaan*, Yogyakarta: Pustaka Widayatama.

- Greetz, Clifford. 1981. *Abangan Santri, Priyayi Dalam Masyarakat Jawa*. Jakarta: Pustaka Jaya
- Hutomo, Suripan Sadi. 1991. *Mutiara Yang Tak Terlupakan*, Pengantar Studi sastra Lisan. Surabaya: Hisky
- Koentjaraningrat. 1984. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta: Balai Pustaka
- Koentjaraningrat. 1985. *Pengantar Antropologi*. Jakarta.: Aksara Baru
- Koentjaraningrat. 1987. *Pengantar Hukum Adat Kebudayaan Mentalis dan Pembangunan*. Jakarta: Gramedia
- Moeleong, Lexi. 2009. *Metodologi Penelitian Kualitatif Edisi Revisi*. Bandung Remaja Rosdakarya.
- Poerwadarminta. 1976. *Kamus Umum Bahasa Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka
- Rendra. 1984, *mempertimbangkan Tradhisi*. Jakarta: PT Gramedia
- Riyanto, Yatim. 2007. *Metodologi Penelitian Pendidikan Kualitatif dan Kuantitatif*. Surabaya: Unesa University Press
- Sudikan, Setya Yuwana, 200. *Metodologi Penelitian Kebudayaan*. Surabaya: UNESA Unipress dan Cipta Wacana
- Usman lan Akbar. 2003. *Metodologi Penelitian Sosial*. Jakarta: PT. Suka Buku

